

“ELS ESPERITS VIATGERS”

Jacqueline Unanue

OBRES TEXTILS Y GRÀFIQUES

16 d'octubre al 16 de novembre de 1989

CASA DE CULTURA “LES BERNARDES”

SALT-GIRONA

L'estudi i el coneixement profund de les antigues civilitzacions americanes, és la font d'on sorgeix l'obra artística de Jacqueline Unanue.

L'expressió ancestral de les forces de la naturalesa, l'esquematització de les figures humanes i animals, les formes esculpides i pintades de l'art precolombí, passen, en la plasmació tèxtil de l'artista, a una materialització dels antics costums, a una presentació màgica i nebulosa d'un altre món, presentit sinó viscut, però fonamental i necessari en la història de l'home.

Els elements naturals i minerals que empra en la seva obra, els nua, trena, broda o cus, donant-los-hi una forma i una policromia peculiars. La corda de cànem, el fil de llana o cotó, les plomes, les pedres, prenen una altra vida i ens ofereixen una visió antiga i elaborada, subtil i profunda, alegre i viva en els tapissos de Jacqueline.

MARIA-ISABEL CASAL
Directora

ELS ESPERITS VIATGERS

Homes i animals, eterns dansaires en els seus trets lineals, sorgeixen de les obres tèxtils de Jacqueline Unanue. Ella ens ofrena un conjunt de grans tapissos, besades entre sol i salnitre, que anomena «Els esperits viatgers».

Les figures provenen dels petroglifs precolombins propis de l'àrid desert xilè. Així com provinents de llurs càlides arenas són els elements i tonalitats que ella empra en les seves creacions.

Grisos, ocre, marrons, grocs vius, colors del desert d'Atacama orienten la seva inspiració, junt als densos verds i violetes, com les amples franges que s'albiren en les ferides de les muntanyes en l'aspra Cordillera de Los Andes, minerals que han florejat des del centre del planeta en el transcurs dels segles.

Aquella força tellúrica de l'edat del foc posseeixen els tèxtils, força continguda en signes cabalístics acoblats al teixit, per tal d'invocar la benevolència dels déus.

Els tapissos, com senyeres de pol·len i terra calcinada, són suspesos de llargues vares de bambú, que es complementen perfectament amb els materials amb què són fets. Alguns són realitzats amb la tècnica de l'antic «patchwork», mena de barrejadissa tèxtil que antany es practicava. Jacqueline Unanue rescata aquells records, adaptant-los a les seves creacions, en les quals brodats minúsculs plens de color, trossos menors de gènere i d'altres elements en relleu, són fixats al llenç que els serveix de suport.

Ací guaiten les criatures dansaires, llangardaixos, insectes i animals esquemàtics, en una successió de figures com un sortilegi millenari. El sol, element unificador des del capçal del drap, atorga amb sa roda giratòria, una dinàmica musical a la lletania misteriosa que invoca els sers superiors, forces ancestrals de la natura.

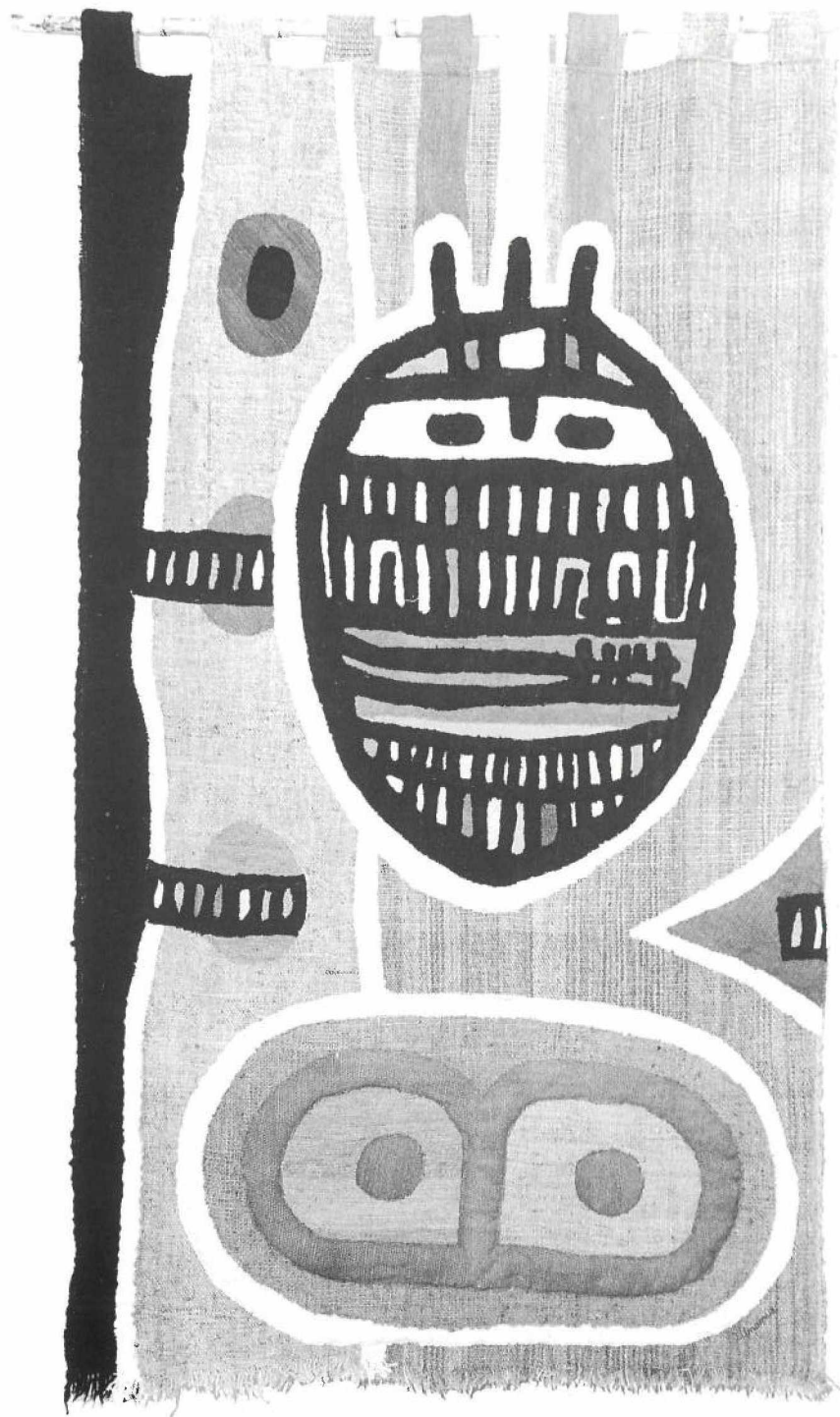
Altres obres, de disseny abstracte, foren teixides amb cordons, nusos i serralls, trenats en cànem, cotó i llana verge de l'altiplà. L'una inclou dues pedres foradades, els «pimuntuhes» araucans. Els bruixots indígenes llençaven llur alè dins d'aquestes polides perforacions per a cridar els esperits. Tot seguit hi plantaven l'arbre anomenat «canelo». Aquest, en créixer dins del clot fet en el sílex, mantenia, talment sonora antena, la invocació.

Jacqueline Unanue persevera tenaçment en la tasca. Les seves creacions, poderosament incitants, fetilleres, serven vibrant l'encantament d'antigues civilitzacions americanes.

En la lluminosa ciutat de Viña del Mar, des de fa un decenni ella llegeix, broda, anusa sense descans, les mans com papallones voleiant damunt la tela. Així han sorgit, lentament, els esperits viatgers, amb una amor immensa per l'ofici. En el transcurs dels anys, la seva vida s'ha teixit en la trama dels seus tapissos. Per això aquests són posseïdors d'una ànima que ens colpeja el cor.

ÀLVARO DONOSO

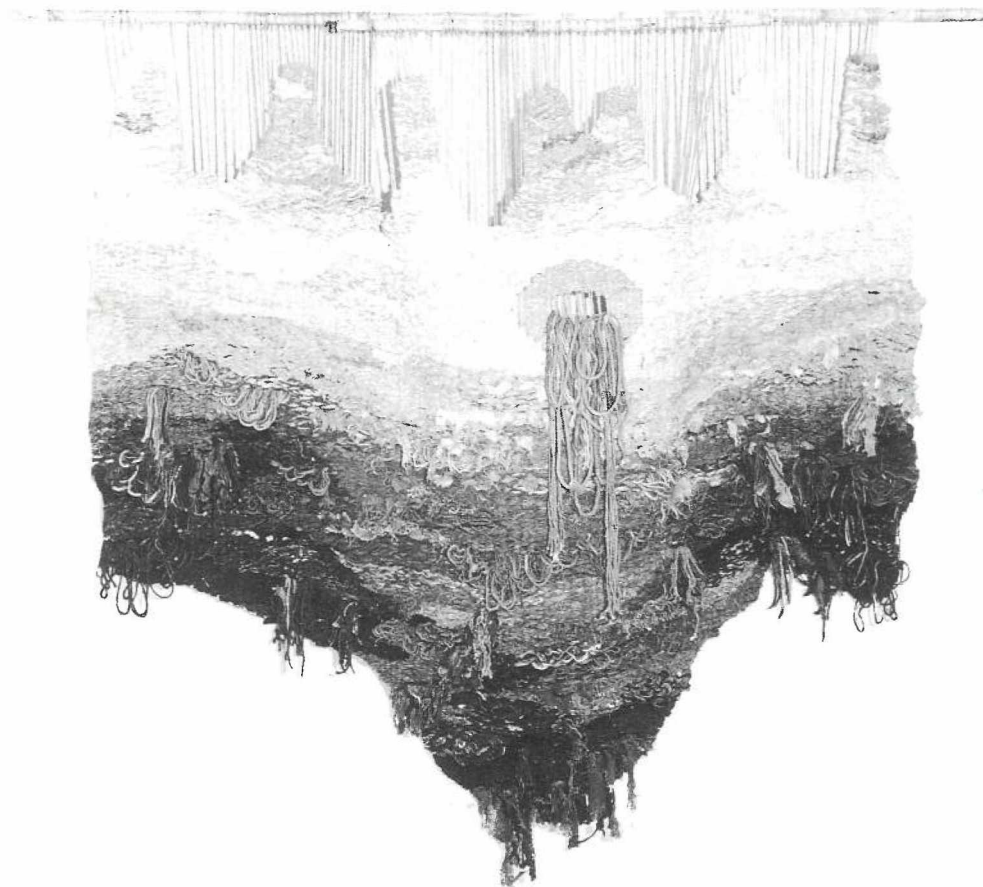
Membre de l'Associació Internacional de Crítics d'Art AICA - secció Chile.
Cercle de Crítics d'Art de Valparaíso.

«ROSTROS DEL SILENCIO»

«LA CREACIÓN»

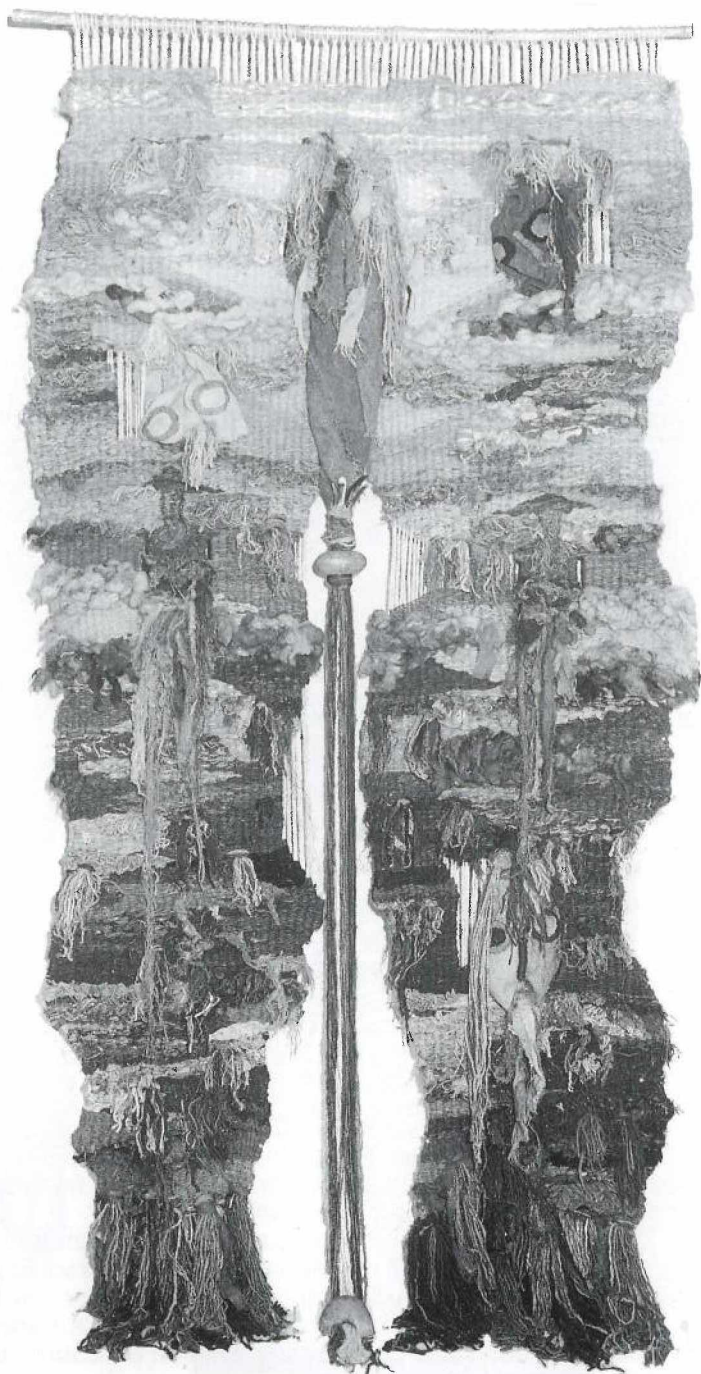

«EL ESPÍRITU DE LA DORMIDA»

Jacqueline Unanue ve embolcallada amb poesia de glifs i de pintures prehistòriques. Giren conceptes i paraules, giren els signes rupestres. Tot es desplega subtilment i harmoniosa, amb l'esoterisme propi d'aquest art.

Jacqueline s'ha endinsat en l'ànima de l'artista prehistòric; sent el que ell sentia en els moments que gravava o pintava, quan executava els seus actes votius per a obtenir l'èxit en la cacera o la collita, en benefici de la reproducció del bestiar o de la fecunditat de la dona. L'artista vol, amb original arbitri, mostrar-nos els senyals, transmetre'ns els sentiments de recolliment i admiració que s'experimenta en descobrir i enfrontar els santuaris, dipositaris pregons de l'art indígena.

HANS NIEMEYER FERNÁNDEZ
Director Museu Nacional d'Història Natural,
Santiago de Chile.

«CUANDO LOS HOMBRES ATRAVESARON EL TIEMPO»

DE LA SERIE «LOS ETERNOS DANZANTES»

ENCONTRE AMB LA LLENGUA ANCESTRAL

(Diàleg amb el temps a través del cànem, les plomes i els joncs)

Amb sabor de terra i d'arrels, de llana i de pedra, reben a l'espectador els tapissos de Jacqueline Unanue.

Sembla antic i alhora nou el que ella fa. Potser és fora del temps d'abans i d'ara, perquè és etern. Aquest seu apropament a «l'art més primitiu i a l'ancestral llenguatge» com ella l'ha definit, és el que dóna qualitat i permanència al seu treball.

Tapissos, murals, arranjaments escultòrics i figures, conformen la seva col·lecció. A l'artista li crida l'atenció la riquesa arqueològica del sac vell, viatjat i viscut, que ha anat acumulant una càrrega d'experiències. L'estri rovellat del desert i les pedres per llur reminiscència amb l'art rupestre o la roca gravada: tot serveix per a vestir el silenci, per a crear imatges a partir d'intuïdes veus que parlen des de la pols, des de la terra roja, groga i marró del desert. Jacqueline Unanue les escolta i considera, a partir d'elements signes deixats per homes i dones de temps immemorials. Ells són el rastre que l'artista segueix per a recrear una visió del món.

«LOS SUEÑOS DE UN MEDITANTE»

El seu diàleg amb el temps s'escorre a través de pedres i plomes, flocs de llana i joncs. El cànem li fa de fil conductor, tal volta per albirar la idea, o per arribar a palpar la petjada amorosament descoberta i reviscuda. Unanue construeix els seus temes també amb brodats, trossos teixits en el teler, confeccionats a la manera antiga quant a disseny i color, però amb tintures d'ara.

Així neixen els seus collages tèxtils d'ahir i d'avui; les seves figures suspeses com si vinguessin d'un paradís còsmic; mòmies reconstruïdes per a una cerimònia ritual, esperits emergint de la terra calenta del desert.

I com se sent la proximitat del petroglif des dels murals de Jacqueline Unanue! És el que ella pretén amb el seu art: fer-nos sentir que la natura sencera és un temple viu.

ANAMARIA MAACK
DIARI EL SUR, (Concepción-Chile)

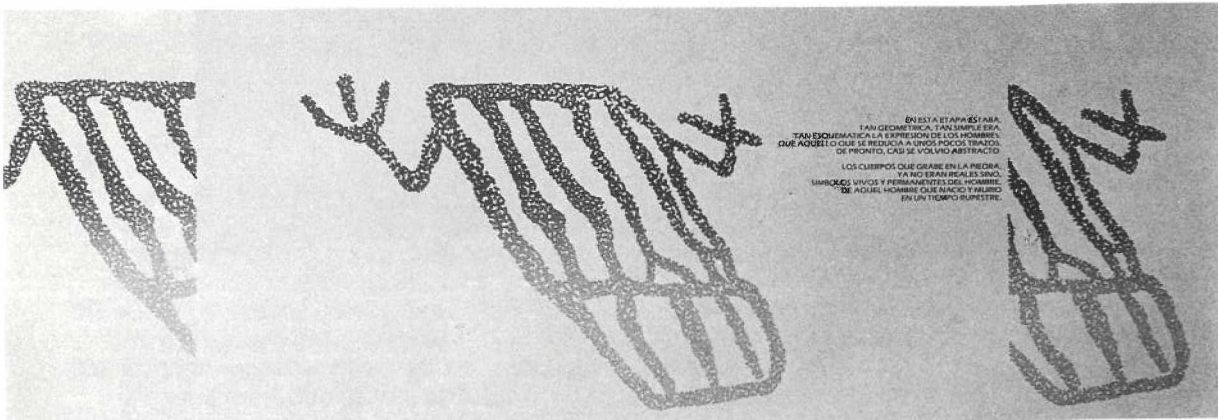
Els treballs de Jacqueline Unanue, amb la col·laboració gràfica de Ricardo Guajardo ens interessen força.

Jacqueline Unanue, esperit investigador i sensible, no s'ha conformat amb sumar-se a la legió dels qui admiren l'art rupestre. Ha volgut expressar-se per mitjà de les seves formes, sense que aquestes perdin el seu pregon, abissal i poètic sentit. Ho ha aconseguit magistralment. De primer, recreant les formes. Després, unint a la imatge i al símbol, la paraula. Les correspondències dels significats verbals i plàstics són perfectes.

Mereix especial menció la perfecció gràfica d'aquestes obres. De la pedra al paper, l'expressió res no ha perdut. Del prehistòric al que és civilitzat s'ha preservat el sentit auroral, clàssic i part de l'ART.

VICTOR CARVACCHO HERRERA
Professor i crític d'art, Viña del Mar, Chile.

LÁMINA DEL LIBRO «EL ARTE RUPESTRE CHILENO, UN ENCUENTRO CON EL HOMBRE PRIMITIVO»

«SERIGRAFIA»

«EL VIAJE DE INKA LOA»

Jacqueline Unanue

Neix a Lautaro (Chile) l'any 1953. D'ençà del 1968 resideix a Viña del Mar. De 1972 a 1977 estudia Disseny, amb menció en Gràfica, a la Universitat de Chile (ciutat de Valparaíso). Entre 1974-1975 estudia Dibuix i Pintura a l'Escola de Belles Arts de Viña del Mar. L'any 1976 dissenya, amb temàtica precolombina, motius per vestuari artesanal, en el Taller «Unanue». L'any 1980 inicia, junt amb el seu espòs, a Viña del Mar, el Taller de Disseny i Impressió en serigrafia «Arte Raimi» on actualment treballa. El mateix any 1980 viatja a «Valle del Encanto» d'Ovalle (Chile) i el 1982 ho fa a «Pintados» a l'interior de Iquique (Nord de Chile) on realitza treballs d'investigació i rescat gràfic de les manifestacions rupestres —petroglifs i geoglifs— existents en aquests llocs. L'any 1983 pren part a les Primeres Jornades d'Art i Arqueologia «El Arte Rupestre en Chile» organitzat pel Museu Chileno de Arte Precolombino. Els anys 1986 i 1987 estudia Tapisseria Mural a «Centro Arte» de Viña del Mar.

Exposicions Individuals

- 1983: A la Sala d'Art «Viña del Mar» i Galeria d'Art «Enrico Bucci», Santiago. Exposa llibre de làmines en Serigrafia «El Arte rupestre chileno, un encuentro con el hombre primitivo», resultat de sis anys de creació i investigació en aquest art, imprès per Ricard Guajardo.
- 1985: Tèxtils, «Imágenes desde el silencio», Institut Xilè-Alemany de Cultura «Goethe Institut», Santiago.
- 1986: Tèxtils, «Los eternos danzantes», primer moviment. Sala «El Farol», Valparaíso.
- 1987: Tèxtils, «Los eternos danzantes», segon moviment. «Sala Universitària», Universitat de Concepció.
- 1988: Tèxtils, «Los eternos danzantes», tercer moviment. Galeria d'Art «frazos» del Teatre «Las Tablas», Viña del Mar.
- 1989: Tèxtils, «Nuestra presencia», Galeria «La Cumbre en la Cultura y las Artes», Viña del Mar.
Tèxtils i gràfica «Els esperits viatgers». Casa de Cultura «Les Bernardes», Salt-Girona, Espanya.

Exposiciones Colectivas.

- 1978: Colecció de Vestuari Artesanal «Taller Unanue», en l'«Exposició de Industria y Artesanía de Ultramar Socios para el progreso». Berlín, Alemanya.
- 1981: Concurs d'il·lustració «El árbol», Institut Chileno Norteamericano de Cultura, Santiago, Menció Honrosa. Concurs de cartells «Cincuentenario Universidad Técnica Federico Santa María» Valparaíso. 1er Premio y Menció Honrosa.
- 1983: «El arte y la supervivencia del planeta», Museo Nacional de Historia Natural, Santiago.
- 1984: Exposició «Armonía» organitzada per la Iniciativa Planetària, en el Club de Viña del Mar.
- 1985: «VII Concurso de Creación Plástica» Sala «El Farol» de Valparaíso.

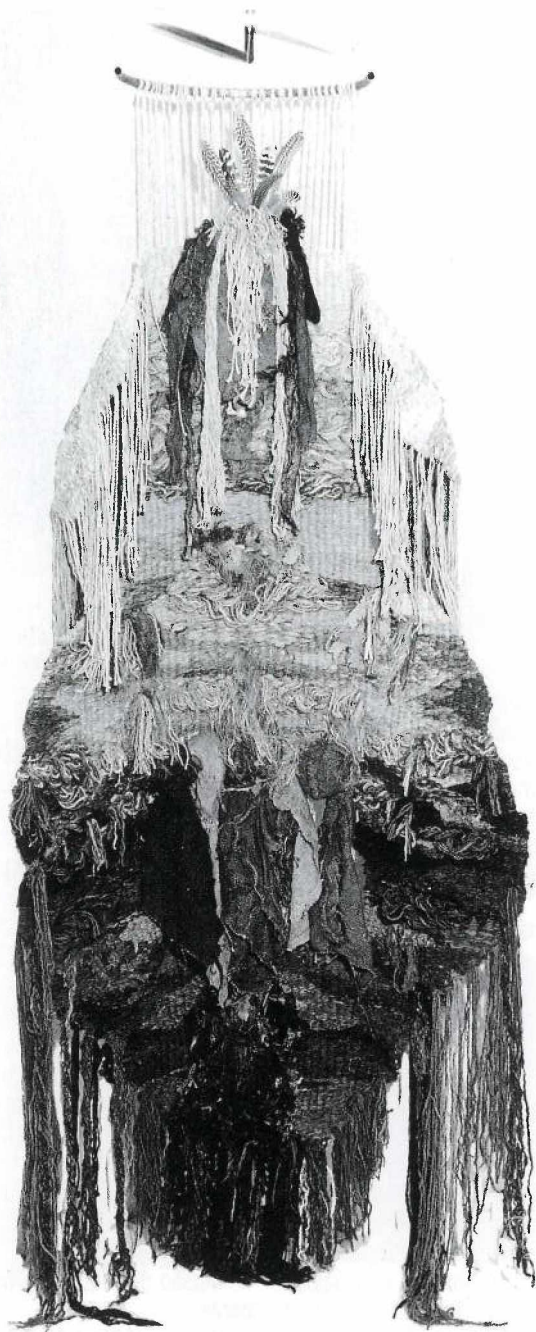
- 1986: «VIII Concurso de Creación Plástica Sala «El Farol» de Valparaíso. «Segundo Salón Regional de Artes Plásticas», Galeria Municipal de Arte «Valparaíso».
- 1987: «IX Concurso de Creación Plástica» Sala «El Farol» Valparaíso.
VIII Bienal Internacional de Arte Valparaíso.
- 1988: «Tercer Salón Regional de Artes Plásticas», Galeria Municipal de Arte «Valparaíso».
Colectiva Internacional, Galeria «Palau de Carmany», Girona, Espanya.

Exposiciones Colectivas junto al Grupo «Textil Contemporáneo»

- 1983: Instituto Chileno-Alemán de Cultura «Goethe-Institut», Santiago.
- 1984: Universitat de La Serena Mina El Indio. Centre Cultural «General San Martín», Buenos Aires, Argentina.
- 1985: Setmanes Musicals de Frutillar.
Institut Chileno-Norteamericano de Cultura, Santiago.
Palacio Aztoorea, Iquique.

Obres a:

- Museo de Arte Moderno M.A.M., Universidad de Valparaíso.
- Biblioteca Museo Nacional de Historia Natural, Santiago.
- Biblioteca Museo Chileno de Arte Precolombino, Santiago.
- Biblioteca Nacional de Santiago.
- Pinacoteca Universidad de Concepció.
- Colecciones particulares en Chile y en el extranjero.

«LOS HIJOS DE LA TIERRA»

Disseny: ARTE RAIMI, Viña del Mar, Chile
Realització Serigràfica: Ricardo Guajardo
Fotografies: Carlos González
Traducció: María Asunción Altes Fores
Impressió: Dalmau Carles, Pla, S.A.
Dip. Legal: Gi-1880-89

6

